

CSIKI LÁSZLÓ

Hosszú ünnep

Azon a télen, valamikor a múlt század hetvenes éveiben, falun fogott a hó. Mesebeli gyönyörűséggel belepte a dombokat, és ijesztően eltorlaszolta az utakat egy reggelre. Térdig lábaltam át benne a fészkerig tüzelőért és a lapátért, hogy kiássuk magunkat.

Mi akkoriban alkalmanként egy vízimalomban laktunk, Kolozsvártól jó ötven kilométerre nyugatra. (Azért nyugatra, mert ott már lehetett fogni a magyar tévé adását.) A malom pedig hajdan, amíg ezt is fel nem adták, a Bánffyaké volt, mi egy olyan juhász utódaitól vásároltuk meg, aki állítólag jutalmul kapta, ami-

ért még az ötvenes években feljelentett néhány magyar legényt, és azokat egy óron is lötték az erdei vasút töltésénél. Erre azonban az elsuttogott vallomásokon kívül nem szerezhettem bizonyítékot, mint sok másra sem. Az itt különösképpen fölöslegesnek bizonyult iparosítás diadalaként aztán gőzmalmot építettek a faluban, és a miénknek megvonták az őrlési engedélyét. Attól még be-bekopogtak az atyafiak megtudakolni, nem kezdjük-e újra a titkos éjszakai járatást, és néhány félig megfagyott hegyi móc is bekéredzkedett volna jégcsimibókos lovával éji szállásra, mielőtt az engedély nélkül városra fuvarozott deszkával, zsindellyel, cseberrel továbbindul. Nehezen fogták fel, hogy számunkra ez nyaraló. Néhány napra téli menedék is. Egy-két gémberegett mócot azért hagyunk meghálni a különben üres istállóban, ahol azelőtt is szokott. Csak a szállásdíjnak kínált deszkát, kártyust nem fogadtuk el tőlük.

Az első nyáron még minden új helybéli ismerősünk megmutatta a nagy hársfát, amely alatt Ady Endre *A Kalota partján* című versét írta. Versnek azonban leginkább a zoltároskönyvben is olvasható Szózatot és Himnuszt ismerték. Újév éjszakáján aztán tüzet raktak a patakhídon, és a homály leple alatt elénekelték a magyar himnuszt. Ebben az évben is közeledett a sötétben dalolás napja. Úgy látszott, a hó miatt mi is a hídon

fűjjük a nemzeti imádságot. Autóbusz se nem jött, se nem ment. Néhány napon át reggelente elgyalogoltam a kocsmáig, ahol az ingázó munkások várták, és közben a váltósofőrrel együtt itták a korai rumot.

A rönkszállító kisvasút se járt le a fatelepről Bánffyhunad felé, pedig ahhoz alkalmanként csatoltak egy marhaszállító vagonhoz hasonló, deszkapalánkos kocsit is, amelyben dobkályha tartotta volna a meleget, ha bírja. Ott maradtunk tehát a malomban, két gyerekkel és fogyatkozó élelemmel. A boltban utánpótlás híján már a szárasztésza és a paradicsomos halkonzerv helyére is tartósabb árut: gumicsizmát, cipőkrémet rakott a polcokra az üzletvezető.

Attól tartottunk, ha pár tojásen kívül mást is vásárolni próbálnánk a falubeliektől, ajándékba adnák, ahogyan illik, és azt éppúgy restelltük volna elfogadni, mint kölcsön kérni. Annyira honosodtunk pedig, hogy a feleségem örmény ételt főzni tanította az asszonyokat, azok pedig írásost varrni őt, és én nem győztem elhárítani a barátkozó féldeciket a kocsmában. Úgy tudták, hivatalnokféle vagyok, csak azt nem értették, ha jelesebb vendégeink érkeznek, miért figyelik a malmot valami, ugyancsak városi emberek szürke gépkocsiból, mégpedig úgy, hogy mi is láthassuk őket. Néha azért torkunkra akadt tőlük a mondanivaló, és nyilván

ezt is akarták. Azt érték el ezenkívül, hogy egyre fontosabbá váltam a falusfelek szemében, ha már ennyi benzint és időt pazarolnak rám valakik. Most azonban még a szürke gépkocsik sem jutottak ideig. Hiába kérdezkedtem volna be a néptanácshoz is, hogy segélyért telefonáljak a faluban fellelhető két készülék egyikén. (A másik a rendőrőrsön volt, de oda nemcsak elvből nem mentem volna, hanem mert tudtam, afféle milicista ott az úr, aki a saját csebres móc véreit is bekísérte, megbírságolta, miután elfogadta tőlük a pálinkát.)

Ott tartottam, hogy helyi szabályt és szemérmert félretéve, mégiscsak kérek vagy háznál vásárolok. Egyúttal bevallom, hogy szégyenszemre lassan éhkoppon maradunk, amolyan élhetetlen városiakként. De jobban tudták nálam a szabályt a falusiak, és azt is, mit rejt a némaság.

Egy sötét reggel, amint tüzelőért indulva kinyitom a malompitvar ajtaját, hát látom, hogy három mélytányér sorakozik a küszöbön, másik hárommal leborítva. Hurkát, kolbászt, tepertőt hoztak valaki ismeretlenek. Az úton senkit nem láttam, még lábnyomokat sem, mintha angyalok jártak volna nálunk, ahogyan ilyen télidőben szokás faluhelyen – a régi olvasókönyvekben legalábbis. A falatokkal együtt nyeltük a meghatottság gombócát a torkunkban.

Azt nem tudtam csupán, kinek szolgáltassam vissza a hat tányért. Már-már rögződött célirány szerint a kocsmába mentem tehát autóbuszra várni, és ott igyekeztem kipuhatolni a kolbász- és tányértulajdonosok kilétét, mindhiába. Úgyhogy, jobb híján, este visszaraktam az üres tányérokat a küszöbre, hogy majd csak utánuk jönnek.

Másnap reggel ott voltak a helyükön az összeborított tányérok – köztük újabb disznókóstolóval. Következő reggel ugyanúgy.

Karácsony jön, mondtam akkor a családomnak. Most már biztos.

A karácsonyt azonban nem vártuk meg a faluban, felszabadultak annyira az utak, hogy hazamehettünk más szeretteinkhez. Az üres tányérokat a küszöbön hagytuk.

Később azt beszéltük az asszonyommal, hogy mégiscsak az volt az igazi karácsonyunk. Hamarabb kezdődött a hivatalosnál, és több napig eltartott...